

KÖZLEMÉNY

A MAGYAR KÖNYVTÁROK VII. VILÁGTALÁLKOZÓJÁNAK MEGRENDEZÉSÉRŐL

Több mint nyolcéves szünet után 2013 tavaszán újból lehetőség nyílik a magyar könyvtárosok szakmai világtalálkozójának összehívására. Erre eddig hat alkalommal, 1980-ban, 1985-ben, 1992-ben, 1996-ban, 2000-ben és 2004-ben került sor.

A VII. világtalálkozó helyszíne és ideje: Budapest, 2013. május 28–29.

A világtalálkozó fővédnöke: dr. Kővér László, a Magyar Országgyűlés elnöke.

A világtalálkozó rendezői: Országos Széchényi Könyvtár,
Könyvtári Intézet,
Országgyűlési Könyvtár.

A konferencia címe: Határtalan együttműködés – stratégia, integráció, megújulás

A világtalálkozó célkitűzése: a Magyar Könyvtárosok VII. Világtalálkozója – felelős szakmai műhelyként – tekintse át az együttműködés kulcsterületeit és eddigi tapasztalatait, ezekre építve dolgozzon ki és fogadjon el a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozóan egy olyan szakmai koncepciót, amely kijelöli a további együttműködés várható tartalmait, szintjeit, kereteit és formáit, egységre foglalva a Kárpát-medencei és a nyugati szórvány lehetőségait a közös szellemi örökség megőrzése és szétszűrésére érdekében.

A világtalálkozó meghívottjai:

- a Kárpát-medencei könyvtáros továbbképző hálózat képzőhelyeinek képviselői,
- a Kárpát-medencei könyvtáros szakmai szervezetek vezetői, vezetőségi tagjai,
- a külhoni digitalizáló műhelyek képviselői,
- a külföldi könyvtárak hungarika gyűjteményeit gondozó könyvtárosok,
- a nyugat-európai és tengeren túli állami, alapítványi, egyesületi magyar könyvtárak és gyűjtemények képviselői,
- a nyugat-európai országos magyar szervezetek képviselői,
- a külföldi magyar kulturális intézetek könyvtárosai,
- az Országgyűlési Könyvtár 2011. és 2012. évi fiatal magyar könyvtáros ösztöndíjasai.

A meghívottak névre szólóan kapnak felkérést a részvételre.

E-mail cím: vilagtalalkozo@oszk.hu

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

22. évfolyam 4. szám

2013. április

Tartalom

Könyvtárpolitika

Amberg Eszter: Az 1997. évi CXL. törvény, valamint a nyilvános könyvtárak jegyzékének 2012. évi változásairól 3

Műhelykérdések

Péterfi Rita: Ápolatlan olvasók a könyvtárban 8

Konferenciák

Jávorka Brigitta–Kovács Ramóna–Szalacsi Alexandra: Vissza a jövőbe. Ankarai túra BOBCATSSS módra 12

Bartók Györgyi–Mezey László Miklós: „Ami jó a mezőberényi könyvtárnak, az jó Mezőberénynek”. Interjú Csabay Károllyal 17

Kardos Ferenc: A roma mint követhető értékminta a könyvtárakban. A közeli és a távoli jövő roma könyvtárosa és roma olvasója 21

Napló

Koncz Károly: Egy „szeminarista” feljegyzései 33

História

Kőszegfalvi Ferenc: A hódmezővásárhelyi sajtó megújulása az 1970-es évektől 43

Perszonália

Gyuris György: Tóth Béla (1924–2013) 48

Babus Antal: Darabos Pál (1931–2012) 54

Boda Miklós: Surján Miklós (1932–2012) 57

Ambrus Zoltán: Csobai László (1950–2013) 59

Könyv

Pogány György: Kortársak Széchényi Ferenc könyvtáralapításáról 61

Vissza a jövőbe

Ankarai túra BOBCATSSS módra

2013 januárjában az ankarai Hacettepe University és a koppenhágai Royal School of Library and Information Science együttműködésében rendezték meg a 21. BOBCATSSS konferenciát. A rendezvény 1993 óta nyújt teret a könyvtáros hallgatók, oktatók és gyakorló könyvtárosok számára kutatásaik bemutatására. A konferencia elnevezése – mint az köztudott – az alapító egyetemi városok kezdőbetűiből adódik: Budapest, Oslo, Barcelona, Copenhagen, Amsterdam, Tampere, Stuttgart, Sheffield, Szombathely. Láthatjuk, két magyar egyetem is szerepel a kezdeményezők listáján, ezért tartjuk igazán fontosnak, hogy keretein belül idén is eredményesen képviselhettük hazánk könyvtárosait.

A konferencia előadásai minden évben valamilyen meghatározott téma köré rendeződnek. Idén a következő gondolat fogalmazódott meg a szervezőkben: a világ könyvtárai és könyvtárosai most nagyobb változás előtt állnak, mint valaha. A könyvtárak fizikai gyűjteményeinek felkeresése helyett a felhasználók és az online források közötti kapcsolat kerül a könyvtárháználát középpontjába. Információs szakemberként fontos, hogy időben megtaláljuk a helyünket és betöltsük a megfelelő szerepet ebben az új világban, vagyis képesek legyünk a felhasználók eligazodását segíteni az online információk dzsungelében.

A szervezők e fő témafelvetésen belül öt alproblémát is megjelöltek, amelyekhez a résztvevők kutatásainak kapcsolódnia kellett.

Az első központi eleme, hogy az internethasználók eddig soha nem tapasztalt módon hoznak létre új online tartalmakat: twittereznek és facebookoznak, mindenhol nyomot akarnak hagyni maguk után. A téma kutatói azokra a kérdésekre keresték a választ, hogyan lehetünk biztosak abban, hogy mind az új, mind pedig a régi szokások megmaradnak, és vajon milyen igényeket támasztanak a digitális beenszüllötték és bevándorlók. Ahhoz, hogy ezeket az új szükségleteket kielégítsük, az információs szakembereknek is változniuk kell. Ezzel el is értünk a második témához, amely szerint a kreatív gondolkodásra, a változó szellemre és az innovációra való nyitottság a legfontosabb kompetenciák, amelyekre a könyvtárosoknak is fokozott figyelmet kell fordítaniuk. A harmadik problémafelvetés szerint a változásokhoz új könyvtári terek szükségesek, amelyeknek megnyerőnek és inspirálóknak kell lenniük, hogy megfelelő helyszínt biztosítsanak a fentebb említett kompetenciák kialakulásához és használatához, vagyis hogy helyt álljanak a mai felhasználók igényeivel szemben. A negyedik altémába a mobil információs szolgáltatások tartoztak, amelyeket a magyar előadók többsége is kutatótt. A modern technológia hétköznapi életünk részévé vált, nap mint nap egyre több mobil eszközt használunk, hogy azonnal hozzáférhessünk a digitális információkhoz. A

könyvtárosok megdöbbentő mennyiségű dokumentumot digitalizálnak, ezért fontos feladatunk, hogy olyan modern szolgáltatásokat hozzunk létre, amelyek segítségével hozzáférhetővé válnak ezek a tartalmak. Az *ötödik* téma arról szólt, hogy nemcsak a könyvtárosoknak van szüksége új kompetenciákra, hanem a felhasználóknak is.

A hagyományokhoz híven az idei konferencia is vitaindító előadásokkal kezdődött. Ircan Dempsey és Ragnar Audunson arra hívta fel a figyelmünket, hogy a könyvtárak környezete változik, annak kérdése pedig a levegőben lebeg, hogy vajon van-e jövőjük egyáltalán. Napjainkban nagyon sok információ áll rendelkezésünkre, amelyekhez az internet segítségével könnyen és olcsón hozzáférhetünk. Félül a helyben tárolt gyűjteményeink már nem fognak a középpontban állni. Ugyanakkor az adatoknak is új formái jönnek létre: kutatási anyagok, tananyagok, preprintek, videók. Ezek a változások új kérdéseket vetnek fel a könyvtárosokban. Vajon hogyan tudják a legjobban megérteni a változó tanulási, kutatási módszereket? Hogyan tudnának hatékonyan reagálni ezekre a változásokra? Annak érdekében, hogy válaszolni tudjunk ezekre a kérdésekre meg kell értenünk, hogy mi a mi könyvtár valójában.

A konferencia nemzetközi volta miatt találkozhattunk spanyolokkal, horvátokkal, norvégokkal, dánokkal, lettekkel és még sorolhatnánk a nemzeteket. Az előadók négy kontinens 29 országából érkeztek. A magyar könyvtáros szakma a helyszínen kilenc fővel képviseltette magát, de a jászberényi Szent István Egyetem csapata rendhagyó módon, otthonról, online tartotta meg előadását. A digitalizáció oktatásával kapcsolatos hazai tapasztalatokról Horváth Noémi, Barabás Mária, Jávorszky Ferenc és Koltay Tibor tanár készítet prezentációt.

Az előtűvő Loránd Tudományegyetem képviselőjében Nemes László a könyvtár helyét és szerepét kutatta a felsőoktatás és a magánszektor közötti információ- és tudástranszláson belül. Ő, akárcsak a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központjából Giczi András az EISZ működésének témájában, posztum ren mutatta be kutatását.

A konferencián a Digital Library Learning (DILL) program egyik magyar résztvevője is előadást tartott: Németh Márton a Loughborough University Library és a felhasználók közötti kommunikációt vizsgálta. A Pécsi Tudományegyetem Felhőt-képzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karáról négyen utaztunk Ankarába: Jávorka Brigitta, Kovács Ramóna, Szalanci Alexandra és Tóth Máté tanár úr. A szervezők valamennyiünk kutatását előadásra érdemesnek találták.

Jávorka Brigitta kutatási területét azon civil – vagyis nem könyvtáros – kezdeményezések képezik, amelyek könyvekkel foglalkoznak, és olyan online szolgáltatásokat nyújtanak a felhasználóknak, amelyeket a könyvtár nem, ezáltal tehát a versenyfeltételei lehetnek, illetve a működésükből a könyvtár is leszűrhet némi tanulságot és jó néhány ötletet. Ez alkalommal a *Rakkola.hu* könyvesweboldal felhasználói között készített kérdőíves felmérését ismertette, arra helyezve a hangsúlyt, hogy kik a weboldal felhasználói, és a regisztráció óta miben változtak az online használati szokásaik. Szalanci Alexandra kutatási területe már évek óta

az e-könyvek kérdése. Az idei BOBCATSSS tanulmánya során a magyarországi könyvtárak, könyvtárosok e-könyvek kölcsönzésének az igényét és tapasztalatait vizsgálta, mérte fel. Helyzetképet szeretett volna kapni arról, hogy a könyvtárosok szerint van-e igény erre a szolgáltatásra, és hogy milyen módszerrel, modellel lenne lehetséges ezt megvalósítani a hazai könyvtárakban. Összegzésképpen elmondható, hogy itt az ideje, hogy a magyarországi könyvtárosok ne csak beszéljenek az e-könyvek kölcsönzésének mikéntjéről, hanem lépjenek is annak megvalósítása érdekében. Kovács Ramóna a külföldön már ismert QR kódok használatát vizsgálta a hazai könyvtárakban. Kérdőíves felmérés keretében olyan kérdésekre fókuszált, hogy a könyvtárosok ismerik-e a QR kódokat, ha igen, akkor hány könyvtár használja és mire. Kutatásához kapcsolódóan bemutatott még egy új, Magyarországon eddig nem ismert kiadványtípust, az „okoskönyvet”, amelynek segítségével a fizikai és a virtuális világ könnyedén összekapcsolható.

A konferencia keretében több érdekes programon is részt vettünk. „A világ Google nélkül?” – hangzott el a kérdés az egyik workshopon, amelyet amszterdami diákok szerveztek. A Google kétség kívül a világ egyik legismertebb vállalata, amely nélkül mindennapi virtuális életünk szinte elképzelhetetlen lenne. A Google egy olyan internetes keresőrendszer, amely egyúttal térkép (Google Maps), naplár (Google Calendar), képkereső (Google Images), könyvkereső (Google Books), levelezési fiók (Gmail) is egyben. A workshopon arra keresték a választ a résztvevők, vajon hol lennének nélküle, és melyek számunkra a legnélkülözhetetlenebb Google-szolgáltatások? Az előadók célja az volt, hogy átgondoljuk, vajon képesek lennénk-e más forrásokból megtalálni a szükséges információkat. Az interaktív workshopon olyan más szolgáltatásokat kellett mondanunk, amivel helyettesíthető mindaz, amit a Google kínál. Fel kellett sorolnunk alternatív lehetőségeket: például levelezőrendszereket, képgyűjteményeket, keresőmotorokat. A program második felében csoportmunka keretében kellett azon elgondolkodnunk, hogy a távoli jövőben továbbra is megállja-e majd a helyét a Google, vagy teljesen más lehetőségek veszik át tőle a vezető szerepet az információáramlásban. Különféle megoldások születtek erre a kérdésre. Többben látnak előttünk sci-fi filmeket idéző jövőt: szerintünk elképzelhető, hogy egyszer majd minden emberi agyban lesz egy mikrochip beültetve, amelyen keresztül minden szükséges információt el tudunk majd érni. Egy másik elképzelés szerint ugyanezt megtehetjük majd a szemüveglencsénken keresztül is. Ötven év múlva – a workshop legtöbb résztvevője szerint – a hagyományos keresési lehetőségekre nem igazán lesz szükség.

Az előadások között sok olyan témával találkozhattunk, amelyek Magyarországon is aktuális kérdésnek számítanak, és nálunk is többen vizsgálják, viszont a különböző nemzetek kutatói mind kicsit másképpen álltak a különböző témákhoz. Hallhattunk biblioterápiás előadást, információs műveltséggel foglalkozót, és olyat is, amely a könyvtár 2.0 kérdéseit járta körül. Többben foglalkoztak például a könyvtár és a közösségi háló kapcsolatával, a különböző közösségi oldalak könyvtári felhasználásával, illetve azokon belül a marketing- és a kommunikációs lehetőségekkel.

Az egyik ilyen – számunkra nagyon izgalmas és jó – előadást Marta Tyszkowska, a lengyel Nicolaus Copernicus Egyetem PhD-hallgatója tartotta. Kutatása során

azt vizsgálta, hogy az Egyetemi Könyvtár honlapján milyen web 2.0 alkalmazások találhatók, és a hallgatók melyeket preferálják és használják gyakrabban. Annak érdekében, hogy a hallgatók használati szokásairól pontos képet kapjon, a Nicolaus Copernicus Egyetem 500, harmadéves diákjának szokásait vizsgálta. A kutatás során megfigyelte a tanulók mindennapi életében az Egyetemi Könyvtár weblapján a web 2.0 eszközök használatának gyakoriságát. A hallgatók értékelték a könyvtár honlapján lévő web 2.0 eszközök hasznosságát és hitelességét. A válaszadók rámutattak ezeknek a kommunikációs eszközöknek a fontosságára és szükségességére: többségük szerint feltétlenül kellenek a web 2.0-s eszközök az Egyetemi Könyvtár honlapján. Marta Tyszkowska bemutatta a könyvtárhasználók igényeit és összességében elmondható, hogy a könyvtárak weboldalaiinak igazodniuk kell az olvasók igényeivel is.

A két svéd hallgató, Märta Sjöblom és Sofia Lundgren négy göteborgi könyvtárral készített interjú azzal kapcsolatban, hogy a könyvtárak hogyan használhatják marketing eszközként a közösségi oldalakat. Az interjúalanyok három különböző könyvtárban dolgoznak, amik mind méretükben, mind pedig online aktivitásukban különböznek egymástól. A válaszok alapján a hallgatók arra a következtetésre jutottak, hogy minél nagyobb egy könyvtár és minél nagyobb könyvtáros gárdával rendelkezik, annál több idő és pénz jut arra, hogy valaki foglalkozzon a közösségi oldalakon keresztül történő kommunikációval. Ugyanakkor rámutattak arra a tényre is, hogy Svédországban is sok olyan könyvtáros van, aki idegenkedik a közösségi oldalaktól, és akik ezért rossz ötletnek tartják a könyvtár működésébe való bevonásukat.

A lett Elina Sniedze viszont az elektronikus–digitális világtól távol evezett, és tanulmányában az olvasók lelkivilágára helyezte a hangsúlyt. Témája a biblioterápia, amely Lettországból gyerekecipőben jár még. Előadása során arra próbálta meg felhívni a figyelmet, hogy a könyvtárban igenis helye van az ilyen jellegű szolgáltatásoknak is, különösen a gyermekek esetében, akik nehezen tudják megfogalmazni az érzéseiket, egy-egy irodalmi művön keresztül viszont sok élményt tudnak feldolgozni, akár lelki válságokat is.

Valamennyiük tanulmánya az idei BOBCATSSS-kötetben teljes szöveggel elérhető lesz angolul.

A tavalyi, amszterdami konferenciához képest sok különbséget érzékelünk. A fentebb említett altemák alapján az előadásokat szekciókba sorolták, így a témák szorosabban kapcsolódtak egymáshoz, egy-egy problémafelvetést akár több ország könyvtárosainak szemszögéből is megvizsgálhattunk. Az idő beosztását tekintve azonban nem mindennel értettünk egyet. A második nap délutánján egymással párhuzamosan csak workshopok futottak, így azok, akiket inkább az előadások érdekeltek volna, az interaktív dolgok pedig egyáltalán nem vonzottak, ebben az időszámban nem nagyon tudtak mit kezdeni magukkal. A dologhoz hozzátartozik az is, hogy a konferenciát a Hacettepe University hatalmas méretű, Beytepe kampuszán tartották, amely bár elkepesztően modern, folyamatosan bővülő „kisváros”, mégis távol esik Ankara minden látványosságától. Így a program alatt a résztvevők el sem tudták hagyni a konferencia helyszínét.

Ezért is éreztük nagy veszteségnek a közösségi programok hiányát. Ugyan a konferencia második napjának estéjén szerveztek egy csapatépítő, '80-as éveket idéző bulit, ám nem volt lehetőség szervezett városnézésre vagy múzeumjárásra. Nem láttunk egyetlen török könyvtárat sem, így a könyvtári kultúrájukra csupán a konferencia előadásainak alapján következtethetünk. Pedig a nemzeti könyvtár megtekintésének lehetősége bizonyosan sokunk érdeklődését felkeltette volna.

Az ankarai konferencia másik újítása egy igazi különlegesség volt: a könyvtáros képzőhelyeket és a különböző könyvtári szervezeteket bemutató szekció. A résztvevők 19 intézmény működéséről tartottak előadást, köztük a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karáról Tóth Máté egyetemi adjunktus. Erre korábban nem volt lehetőség, ám most kiváló alkalmat adott a különböző szervezetek együttműködésének megapozíálásához. A bemutatásokat egy nálunk nem túl elterjedt prezentációs technika felhasználásával tartották: ez a pecha kucha, amelynek lényege, hogy a 20 diából álló diásor mindegyik eleméről 20-20 másodpercet lehet beszélni.

A konferencia egyik fő támogatója a ProQuest volt, az angol cég egy előadás keretében be is mutatta a fő tevékenységét. A vállalat egyik célja már évek óta a könyvtárak és a könyvtáriügy támogatása. Különböző programokkal és szolgáltatásokkal segítik a könyvtári közösséget, egy ingyenes adatbázist biztosítanak, a könyvtáros hallgatókat pedig ösztöndíj-lehetőségekkel segítik a tanulásban, a továbbtanulásban és az ismereteik szélesebb körű terjesztésében. A ProQuest számos könyvtári szervezet tagja és támogatója is, mint például az Amerikai Könyvtáros Egyesület (American Library Association – ALA). De nemcsak könyvtári szervezetek munkáját segítik, hanem más nagy aktivitású kezdeményezésekben is részt vesznek, mint például az Amerikai Vöröskereszt vagy az Üdvözlésereg.

A 22. BOBCATSSS-konferenciát Barcelonában rendezik, a Universitat de Barcelona és a University of Borås közös szervezésében. Reméljük, sikerül eljutnunk arra a konferenciára is, és az ankaraiakhoz hasonló tanulságos szakmai élményekkel gyarapodunk majd. A mostani lehetőségért köszönettel tartozunk a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karának, valamint a kar Hallgatói Önkormányzatának, illetve a Campus Hungary csapatának, mert anyagilag lehetővé tették számunkra a részvételt, ezenfelül Tóth Máté egyetemi adjunktusnak, aki mentorunkként minden szakmai segítséget megadott számunkra.

Jávorka Brigitta–Kovács Ramóna–Szalacsi Alexandra

„Ami jó a mezőberényi könyvtárnak, az jó Mezőberénynek”

Interjú Csabay Károllyal

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a mezőberényi Orlai Petrics Soma Kulturális Központ Könyvtára közös szervezésében 2013. március 22-én és 23-án rendeztek *Olvasóvá nevelés* címmel konferenciát résztvevő szakembereknek (könyvtárosoknak, pedagógusoknak, pszichológusoknak, szociális munkásoknak), résztvevőknél a téma iránt érdeklődő „civil” érdeklődőknek. A program célja nem egyszerűen az volt, hogy újólag felhívja a figyelmet az olvasásnak a jövő generációk formálása szempontjából tekintett fontosságára, de az is, hogy prezentáljon különböző könyvtári eszközöket és módszereket a fenti cél elérése érdekében. A *tanácskozás fő szervezőjével*, Csabay Károllyal beszélgetünk.

– Károly Karsai, mikor és főleg miért merült föl a konferencia megrendezésének gondolata?

– Csaknem egy éve. Ahogy mindenki, intézményvezetők, civil szervezetek kurátorai és tisztviselői, ugyanúgy mi is, az MKE Békés Megyei Szervezeténél folyamatosan „rajta vagyunk” a pályázati lehetőségeken – magyarul figyelemmel kísérjük a kiírásokat. Az NKA kínálatában találtunk olyat, amelyre „ugrani” lehetett. A miértre az a válasz, hogy mezőberényi könyvtárvezetőként úgy éreztük, kíváncsi lenné, hogy az ottani nagyon sikeres „*Mesélt nekem!*” programunkkal egy kicsit meg tudjuk magunkat mutatni a szélesebb szakmai közönségnek, miközben meghallgatnánk elvi megközelítéseket és más hasonló gyakorlatokról szóló beszélgetéseket is – visszakérintve azt mondhatom, ez „bejött”.

– Kik voltak a tanácskozás rendezői, támogatói, ki miben segített?

– Nagyon köszönöm a kérdést, mert lehetőséget ad arra, hogy őszinte köszönetet mondjak az érintetteknek. A terv, mint előbb említettem, a Békés megyei volt, de hamar rájöttünk arra, hogy az a jó megoldás, ha MKE-szinten pályázunk. Ennek megfelelően elnök asszonyunk, Bakos Klára vállalta a főpályázó szerepét. A kivitelezés és technikai háttér biztosítására a mezőberényi Orlai Petrics Soma Kulturális Központ (OPSKK) vállalkozott mint társpályázó. Személy szerint Smirné Kokauszki Erika igazgatónő, de az OPSKK minden munkatársát – mindenképp a könyvtáros kollégákat – a legnagyobb köszönet illeti a pályázás és a lebonyolítás terén végzett munkájukért. Támogatóink – forintban kifejezve – egyedül az NKA volt, de nem anyagilag, hanem hozzáállásával támogatott bennünket az egész város: Siklósi István polgármester, a szállásadók, más vállalkozók, mindenki. Segített az MKE mint háttér, Bakos Klára bölcsessége, Wimmer Éva gyakorlatiassága, Molnár